

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СХІДНОЇ І СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ

Кафедра тюркської філології

Курсова робота з тюркської філології на тему:

Структурно-семантичні особливості ідіом з компонентом 'can'

Студентки групи Тур 09-22

факультету східної і слов'янської філології

денної форми здобуття освіти

Освітньої програми:

Турецька мова і література та переклад,

друга східна мова, західноєвропейська

мова

Спеціальності 035 Філологія

Спеціалізації 035.068 Східні мови та

літератури (переклад включно),

перша – турецька

Кислиці Аліни Віталіївни

Науковий керівник:

доц., канд. істор. наук Ксьондзик Н. М.

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ЄКТС _____

Київ – 2024

ЗМІСТ

Вступ	3
РОЗДІЛ 1	6
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІДІОМАТИЧНИХ ОДИНИЦЬ В УКРАЇНСЬКОМУ ТА СВІТОВОМУ МОВОЗНАВСТВІ.....	6
1.1 Фразеологія та ідіоматика. Погляд українських та зарубіжних дослідників.	6
1.2 Характеристика ідіоматичних одиниць.	10
Висновки до Розділу I.....	15
РОЗДІЛ 2	17
СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ІДІОМ З КОМПОНЕНТОМ CAN ("ДУША")	17
2.1 Структурні особливості турецьких ідіом.	17
2.1.1 Ідіоми з компонентом "душа", які утворені поєднанням двох іменників	18
2.1.2 Ідіоми з компонентом "душа", які утворені поєднанням іменної частини мови та прикметника.....	20
2.1.3 Ідіоми з компонентом "душа", які утворені поєднанням іменника та дієслова	20
2.2 Роль компоненту "душа" у турецьких ідіомах.....	27
2.2.1 Ідіоматичні одиниці з негативною конотацією та пов'язані зі смертю.....	28
2.2.2 Ідіоматичні одиниці на позначення якостей чи настрою людини	32
2.2.3 Ідіоматичні одиниці на позначення слів розради чи сталих висловів	33
2.2.4 Ідіоматичні одиниці з позитивною конотацією	34
2.2.5 Ідіоматичні одиниці, які показують силу духу та вплив на інших осіб	35
2.2.6 Ідіоматичні одиниці, які позначають найвразливіші місця.....	36
Висновки до Розділу II.....	38
ВИСНОВКИ.....	39
ÖZET	42
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	43
ДОДАТОК А.....	45
ДОДАТОК Б.....	49
ДОДАТОК В.....	50

Вступ

Фразеологізм (фразеологічна одиниця, фразема) – нарізно оформлений, але семантично цілісний і синтаксично неподільний мовний знак, який своїм виникненням і функціонуванням зобов'язаний фраземотворчій взаємодії одиниць лексичного, морфологічного та синтаксичного рівнів. (Голянич М. І.; Стефурак Р. І.; Бабій І. О. 2011, с. 231)

Фразеологія досліджує фразеологічний склад мови. Фразеологізм це усталений зворот, стійке поєднання слів, що виступає в мові як єдиний, неподільний і цілісний за значенням вислів. У різний час фразеологію досліджували різні лінгвісти. Серед українських мовознавців можна визначити таких дослідників: Г. Удовиченко, М. Жовтобрюх, В. Русанівський, Д. Баранник, М. Алефіренко, Л. Скрипник, А. Грищенко, І.Ковалик, Б. Ларінов.

Ідіоматика, в свою чергу, це є розділом мовознавства, який займається вивченням усталених експресивних одиниць, які формально відносяться до рівня слова, словосполучення та речення. Об'єктом дослідження ідіоматики є ідіома. Ідіома це стійкий неподільний зворот мови, що передає єдине поняття, зміст якого не визначається змістом його складових елементів.

Згідно з кількістю ідіоматичних одиниць у мові, турецька мова є однією з найбагатших. Серед турецьких лінгвістів, які досліджували турецькі ідіоми, найвідомішим дослідником є Омер Асим Аксой. Окрім нього дослідженням ідіом займалися такі сучасні дослідники як Рабія Аксой Арикан, Мустафа Агча, Наіль Тан та Рамазан Гюлендам.

Актуальність дослідження лексичного складу мови, а саме ідіом, зумовлена тим, що ця тема стає все більш затребуваною в сучасній лінгвістиці. Серед дослідників нині є незакриті питання щодо ідіом, тому ця тема є важливою для дослідження. Ідіоми – це важливе джерело інформації про національно-культурні особливості різних народів. Через відмінність турецьких ідіоматичних одиниць від українських, у дослідників виникає інтерес до дослідження цієї теми.

Мета роботи полягає у дослідженні структурних та семантичних особливостей ідіом з компонентом “душа”.

Зазначена мета потребує реалізації даних **завдань**:

- визначити теоретичні засади вивчення ідіоматики та фразеології;
- дослідити ідіоматичні одиниці, як лінгвістичне явище;
- розглянути структурні особливості турецьких ідіом з компонентом “душа”;
- виокремити семантичні особливості турецьких ідіом з компонентом “душа”;

Об’єктом дослідження виступають ідіоми з компонентом “душа” в сучасній турецькій мові.

Предмет дослідження – структурно-семантичні особливості ідіом з компонентом “душа” в сучасній турецькій мові.

Матеріалом дослідження курсової роботи є 56 ідіом з компонентом “душа”, зі словників: Türk Dilim Kurumu, Ne Demek? Türkçe Sözlüğü, Türkçe Deyimler Sözlüğü.

У процесі дослідження використовувалися різні **методи**, а саме: метод суцільної вибірки під час пошуку матеріалу та прикладів ідіом з компонентом “душа”. За допомогою компонентного аналізу було систематизовано турецькі ідіоми з компонентом “душа”. Також був застосований метод контекстуального аналізу для визначення українського відповідника ідіом у сучасній турецькій мові. Метод міжмовного порівняння був застосований під час дослідження та порівняння значень ідіом в турецькій та українських мовах.

Наукова новизна роботи полягає в більш глибокому дослідженні ідіоматичних одиниць з компонентом “душа”. У ході дослідження нами було проаналізовано структурну та семантичну класифікацію. Це дозволило нам виявити їх значення та використання у різних комунікативних ситуаціях.

Практичне значення нашого дослідження полягає у тому, що отримані результати та класифікація турецьких ідіоматичних одиниць з компонентом “душа” можуть слугувати:

- для укладання турецько-українських словників та збірок турецьких ідіом;

- джерелом для розробки турецьких навчальних посібників, розмовників;
- допоміжним матеріалом при викладанні таких курсів як “Лексикологія”, “Турецька мова”, “Теорія та практики перекладу турецької мови”, “Турецька література”;
- додатковим ресурсом інформації при перекладі з турецької мови на українську.

Структура курсової роботи відповідає змісту дослідницьких завдань. Курсова робота складається зі вступу, двох розділів та висновків до них, одного загального висновку, додатків, анотації турецькою мовою та переліку використаних джерел із найменуваннями. Загальний обсяг роботи складається з 40 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІДІОМАТИЧНИХ ОДИНИЦЬ В УКРАЇНСЬКОМУ ТА СВІТОВОМУ МОВОЗНАВСТВІ

1.1 Фразеологія та ідіоматика. Погляд українських та зарубіжних дослідників.

Одним з найбільш дискусійних питань сучасної лінгвістики є співвідношення понять “фразеологія” та “ідіоматика”. Серед лінгвістів не існує єдиної думки щодо сфери охоплення поняття “фразеологія”.

Фразеологія (від грецького *phrasis* – вираз, зворот і *logos* – слово, вчення) – 1) сукупність фразеологізмів певної мови; 2) розділ мовознавства, який вивчає фразеологічний склад мови. (Кочерган М. П., 2003, с. 290)

На думку української дослідниці, Лариси Григорівни Скрипник, фразеологія належить до малодосліджених дисциплін лінгвістики, через те, що порівняно з іншими розділами, вона є молодшою. Саме тому, обсяг проблематики, об’єкт дослідження та основні поняття остаточно не визначені. Авторка зазначає, що це явище пояснюється доволі великою функціональною, семантичною та структурною різноманітністю мовних одиниць, які розглядаються як стійкі словосполучення. (Скрипник Л. Г. 1973, с. 5)

Об’єктом дослідження фразеології є фразеологічна одиниця. Словник лінгвістичних термінів визначає, що фразеологізм – це лексично неподільне, стійке у своєму складі, цілісне за значенням сполучення слів, що відтворюється в мові. Як правило, фразеологічна одиниця існує у формі словосполучення. Якщо дана мовна одиниця мови має форму закінченого речення, то це або прислів’я, або приказка чи приповідка. (Голянич М. І.; Стефурак Р. І.; Бабій І. О. 2011, с. 231)

У кожній мові присутні вільні та стійкі словосполучення. Вільні словосполучення творяться з окремих слів, стійкі, в свою чергу, в мовленні не утворюються, а лише відтворюються. Стійкі словосполучення за синтаксичною функцією та за змістом рівнозначні слову. Зміст вільних словосполучень зазвичай утворений самостійними значеннями слів. На противагу вільним словосполученням, зміст фразеологізмів має щось відмінне від значення його складників. (Кочерган М. П., 2003, с. 290)

Перше з поданих значень використовується у широкому та вузькому розуміннях. До фразеології у широкому розумінні відносяться: ідіоми, фразеологічні сполучення та стійкі фрази, такі як крилаті вислови, фрази, які використовуються для привітання та прислів'я. Нерідко вони є реченням, тим самим виходячи за межі словосполучення. У вузькому значенні, до фразеології будуть належати лише ідіоми та стійкі словосполучення, які функціонально співвідносні зі словом як номінативною одиницею мови. (Кочерган М. П., 2003. – 290 с)

Наявність великої кількості фразеологізмів у мовах спонукало їхній детальний аналіз цілою низкою вчених-лінгвістів. Наприклад, в українському мовознавстві фразеологізми досліджували О. О. Потебня, І. І. Срезневський. На думку лінгвіста та сходознавця 20 століття, Євгена Поливанова, фразеологія мала стати самостійним розділом лінгвістики. Науковець вважав, що цей розділ лінгвістики буде мати відособлену та стійку позицію в лінгвістичній літературі. (Скрипник Л. Г. 1973, с. 6)

Науковці вважають доцільним дотримуватись широкого розуміння фразеології, оскільки у такому разі буде досліджуватись весь існуючий запас фразеологічних одиниць мови. Даний підхід включає в себе різні типи стійких словосполук та мовних утворень. Фразеологія, як вже зазначалось вище, це розділ мовознавства, який вивчає стійкі сполучення мовних одиниць, а саме фрази, які відтворюються в певному сталому вигляді, про що нам свідчить назва

цього розділу лінгвістики. Саме тому, ми притримуємось думки, що широке розуміння фразеології буде найбільш раціональним. (Вільна енциклопедія, 2015)

Характерними ознаками фразеологізмів є тенденція до глобальності номінації. Часткова або повна втрата лексичними компонентами самостійної номінативної функції та інших лексичних властивостей зближує фразеологізми зі словами, а їхні лексичні компоненти – з морфемами. ("Класифікація ідіом (штрихи до проблеми)", 2014, с. 13)

На думку Галькова І., слово – це та межа, до якої прагнуть фразеологічні одиниці своїми структурно-семантичними властивостями. Саме ідіоматичність сприяє лексикалізації фразеологізму. Перетворення фразеологізму в слово не усуває його ідіоматичності, а навпаки, ще яскравіше її висвітлює. Деякі слова демонструють ідіоматичні властивості навіть краще, ніж більшість фразеологізмів. (Гальков І. І., 2014, с. 13)

Ідіоматика є розділом мовознавства, який вивчає усталені експресивні мовні одиниці, що формально відповідають рівню слова, рівню словосполучення та речення. Ідіоматика є прошарком лексикону мови, до складу якого входять різноструктурні вторинні експресивні номінації – слова, словосполучення та речення. (Вільна енциклопедія, 2015)

На думку О. В. Куніна, існує нетотожність явищ фразеологізації та ідіоматизації, під час аналізу понять “фразеологія” та “ідіоматика”. (Вільна енциклопедія, 2015)

Як зазначає науковець Ройзензон, фразеологізація є процесом стабілізації й закріплення у мовній практиці певного мовного колективу готових (відтворюваних), відносно стійких мовних комплексів. (Вільна енциклопедія, 2015)

Ідіоматизація, в свою чергу, є процесом перетворення закріпленого в узусі відтворюваного мовного комплексу в експресивну одиницю мови. Явище ідіоматизації завжди супроводжується семантичними трансформаціями. (Вільна енциклопедія, 2015)

Ідіома – одиниця мови, якій притаманна ідіоматичність, тобто властивість слів, словосполучень або речень розкривати свої значення цілісно та нерозчленовано. Цей термін походить від грецького слова “ιδίωμα” – особливість, самобутній вислів. (Голянич М. І.; Стефурак Р. І.; Бабій І. О. 2011, с. 86)

На думку Коваліва Ю., ідіома (грец. *idioma* : особливість, самобутність) – стійкий, неподільний, специфічний для кожної мови вислів, що називає образно сформульоване єдине поняття, значення якого не відповідає словам-складникам. (Ковалів Ю. І., 2007, с. 406)

Будь-яка ідіома характеризується тим, що її загальне значення не розподілене на окремі складові частини, а закріплене за нею як єдине ціле. Ця властивість ідіом називається семантичною цілісністю. (Гальков І. І., 2014, с. 13)

Ідіоми є дуже поширеним явищем у кожній з наявних мов. Куанишбек Кенжалін (2017) зазначає, що турецька мова – одна з найбагатших мов у світі на ідіоми. Ідіоми використовуються як на письмі, так і в усному мовленні, саме тому, свідомо чи ні, вони стали невід’ємною частиною самовираження. Ідіоми також використовуються у літературній мові. За допомогою них, автор може додати яскравості та повноти висловлювання певному тексту. (с. 108)

У турецькому мовознавстві поняття ідіом досліджувалось та досліджується низкою учених, серед них Омер Аксой, Айдин Дагпинар та Куанишбек Кенжалін. Так Омер Аксой, у своїй праці зазначає, що ідіома – це особлива модель виразу, знайдена для вираження поняття; вона не є загальним

правилом. Це найважливіша особливість, яка відрізняє ідіому від прислів'я. (Aksoy, 1988, с. 17)

На думку турецького дослідника Айдина Дагпинара, ідіоми – це словесні комбінації, які були прийняті народом. Більшість з цих комбінацій позначають щось відмінне від їхнього реального значення. Такі мовні одиниці, на думку науковця, є концептуалізованими. (Dağpınar, Aydın, 2017, с. 32)

У своїй роботі, турецька науковиця Рабія Аксой, зупиняючись на проблемі концептуалізації ідіом, акцентує увагу на двох аспектах. Один з аспектів зазначає що, значення ідіоми зазвичай використовується в переносному значенні слів, що входять до складу ідіоми. Наприклад, значення ідіоми "eski hamam eski tas" в турецькій мові не впливає з прямого значення слів "eski" (*старий*), "hamam" (*лазня*) і "tas" (*тазик*). Значення ідіоми не пов'язане безпосередньо зі старістю лазні або тазу. По суті, за допомогою даної ідіоми можна виразити відсутність змін у певній ситуації. (Rabia Aksoy Arıkan, 2021, s.147)

На думку професорки Мони Бейкер, лише користувач мови-джерела може вирішити, яка форма концептуалізації ідіоми є прийнятною в мові. Здатність людини активно використовувати ідіоми іноземної мови не означає те, що вона може визначити, яка саме форма концептуалізації буде прийнятною. Основною причиною такої ситуації є те, що в концептуалізації ідіоми існує "передбачуване" значення, відмінне від "зазначеного" значення. (Baker, Mona 1992, с. 64)

1.2 Характеристика ідіоматичних одиниць.

Ідіоматичні одиниці, або ідіоми, є важливою складовою будь-якої мови, оскільки вони відображають багато аспектів спілкування, а саме культурні, історичні та соціальні. Ці мовні одиниці виражають не лише конкретне значення слів, але й відтіняють внутрішню сутність мовної спільноти,

використовуючи такі художні засоби як метафори, алегорії та інші стилістичні прийоми.

Український літературознавець, доктор філологічних наук Юрій Іванович Ковалів у своїй роботі окреслює такі типи ідіоматичних одиниць:

- функціонально еквівалентна слову лексична одиниця, що виникає на основі оксиморона, антитези, із сполучень логічно несумісних слів, архаїчних форм;
- морфологічна, коли поєднуються різні морфеми;
- синтаксична, відносно стійкі конструкції якої, мають немотивовані синтаксичні зв'язки. (Ковалів Ю. І., 2007, ст. 406)

Англійський дослідник Ентоні Кові, у своїх наукових працях досліджував ідіоми та розглянув колокацію як абстрактну лексичну асоціацію, ти самим відрізняв її від ідіом та вільних лексичних сполучень з певними межовими рамками. Саме тому, турецький дослідник Мустафа Агча зазначає, що Кові є одним з тих, хто найбільш чітко класифікував ідіоматичні утворення та визначив їхню відмінність колокацій від лексичних поєднань. (Агча, М., 2020, с. 164)

У своїх подальших роботах Е. Кові, під час аналізу ідіом, бере до уваги критерії прозорості та заміності. На його думку, прозорість базується на тому, чи є компоненти словосполуки та значення реальним чи ірреальним. Замінність, представляє собою частоту, з якою компоненти словосполучення можуть бути заміщені іншими компонентами за умови збереження того ж самого значення словосполучення. (Агча, М., 2020, с. 164)

Згідно з цими критеріями, науковець виділив чотири групи ідіоматичних виразів та схарактеризував їх таким чином.

1. Ідіоматичні вирази у “чистому вигляді”. У таких ідіомах взаємозамінність компонентів неможлива. Дана сполука має спеціальне значення, яке не може бути досягнуте шляхом інтерпретації виходячи з

буквального значення компонентів. (Аğça, М., 2020, с. 164)

2. Образні ідіоми. Компоненти таких ідіом мають обмежену взаємозамінність. Сполука має спеціалізоване значення, але буквальне значення все ще відкрите для інтерпретації. (Аğça, М., 2020, с. 164)

3. Обмежені стійкі словосполуки. Взаємозамінність їхніх компонентів можлива, проте в дуже незначній мірі. У таких словосполученнях хоча б один компонент має значення, відмінне від його буквального значення, і хоча б один компонент, навпаки, вживається у прямому значенні. (Аğça, М., 2020, с. 164)

4. Вільні ідіоми. У таких сполученнях обмеження взаємозамінності компонентів може бути обґрунтоване семантично. Компоненти такого лексичного сполучення вживаються буквальні. (Аğça, М., 2020, с. 164)

Розглядаючи роботу Пітера Ендю Говарта, Мустафа Агча зазначає, що англієць поділив ідіоматичні одиниці на дві групи. А саме ідіоматичні вирази у “чистому” вигляді та на образні ідіоми. Різниця полягає в тому, що елементи образних ідіом не є буквальними, проте є еквівалентними. Ідіоматичні вирази у так званому “чистому” вигляді відрізняються особливим значенням обох компонентів. (Аğça, М., 2020, с. 166)

На думку Мустафи Агчи, спроби обох дослідників класифікувати ідіоматичні сполуки є досить детальними. В обох класифікаціях так звана “чиста” ідіома та образна ідіома мають спеціальні значення і повністю застигли в ідіоматичному значенні. Різниця між ними полягає в тому, що складові образної ідіоми можуть також використовуватися як вільні лексичні асоціації з їх буквальними значеннями. (Аğça, М., 2020, с. 166)

Розглянувши такі класифікації ми притримуємось класифікації Ентоні Кові, оскільки він доволі чітко та детально схарактеризував такі словесні колокації, як ідіоми. В той час як Пітер Говарт зробив доволі стислу класифікацію ідіоматичних одиниць.

Турецький науковець-лінгвіст, Омер Аксой, у своїй праці *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü-2 (Deyimler Sözlüğü)* виділив три основні стилістичні особливості ідіоматичних сполучень.

– Ідіоми є усталеними словосполученнями. Компоненти ідіоми не можуть бути змінені або замінені іншими словами, навіть за умови, що вони мають те саме значення. Синтаксис ідіоматичних одиниць не може бути порушеним. (Aksoy, 1993, с. 16)

– Ідіоми, так само як і прислів'я, є короткими та лаконічними висловами. (Aksoy, 1993, с. 16)

– Турецький дослідник зазначає, що ідіоми, які були утворені поєднанням щонайменше двох слів, можна розділити на дві категорії з точки зору їхньої структури. (Aksoy, 1993, с. 17)

До першої категорії належать ідіоматичні одиниці, які мають форму словосполучення. Прикладами можуть слугувати такі ідіоми як *ağır başlı* – серйозний, *eli bayraklı* – поважний (про людину), *püf noktası* – найделікатніший момент певної роботи, ключовий момент.

Також до другої категорії будуть належати ідіоми, які закінчуються інфінітивом. Це відбулось через те, що вони відмінюються і, таким чином, утворюють речення. (Aksoy, 1993, с. 17)

Ідіоми можуть мати декілька значень. Вираз *Dostlar alışverişte görsün.* належить до категорії ідіом, з декількома значеннями. Перше значення ідіоми – робити вигляд, що ви старанно працюєте, хоча насправді, ви нічого не виконуєте. Друге значення ідіоми – робити вигляд, що у вас гарні наміри та ви добра людина для того, щоб оточення сприймало вас саме так, хоча насправді ви не є людиною честі. (Aksoy, 1993, с. 17)

Аналізуючи ідіоми з точки зору їхніх формальних характеристик, вони були розділені на дві групи. Такі, які існують у вигляді словосполучень, та ті,

які існують у формі речень. Ті, що належать до другої категорії, можуть бути сплутані з прислів'ями. Причиною цього є те, що обидва типи висловів мають форму речень. Цю плутанину, викликану схожістю форми, можна усунути, якщо звернути увагу на різницю в концепції. (Aksoy, 1993, с. 17)

Як зазначає мовознавець, мета ідіом полягає у тому, щоб виразити певне поняття або в особливій формі, або в красивому, приємному вираженні. (Aksoy, 1993, с. 17)

Мета прислів'їв полягає в тому, щоб показати шлях, дати уроки і поради, повідомити факти, щоб ми могли взяти з них приклад. При порівнянні цих двох визначень ми робимо висновок, що ідіоми та прислів'я відрізняються своїм цільовим призначенням. (Aksoy, 1993, с. 17)

Висновки до Розділу I

Фразеологізм – це стійке поєднання слів, яке виступає в мові як неподільний за значенням вираз. Дослідження фразеологізмів займається фразеологія. Це наука, яка вивчає фразеологічний склад мови. Ця наука є малодослідженим розділом лінгвістики, саме тому викликає велику цікавість у дослідників. Об'єктом дослідження фразеології є фразеологічна одиниця.

Ідіома – це усталена мовна одиниця, яка властива певній культурі, певному народу та певній мові. Дані мовні компоненти, а саме ідіоми, не перекладаються буквально та мають зміст, відмінний від очевидного значення слів, які вжиті. Носії мови доволі часто використовують дані словосполучення у мові, для вираження певних емоцій, оскільки ідіоми – це експресивні одиниці мови.

Наука, яка вивчає такі сталі словосполучення, – ідіоматика. Ідіоматика – це розділ мовознавства, який вивчає сталі експресивні одиниці, які є певним шаром мови. Так до ідіом можуть належати словосполучення та речення, оскільки вони є різноструктурними вторинними експресивними номінаціями.

Науковці розглядають та класифікують ідіоми різним чином. Так, наприклад, англійський дослідник Ентоні Кові виділяє чотири типи ідіом, а саме прості, образні, обмежені та вільні ідіоми. На противагу Ентоні, англієць Пітер Ендрю Говарт виділяє лише дві групи ідіоматичних одиниць, такі як прості та образні ідіоми. На думку турецького дослідника Мустафи Агчи, класифікації обох дослідників є досить актуальними, але він притримується класифікації, яку створив англійський дослідник та науковець Ентоні Кові, оскільки вона охоплює більше критеріїв та тонкощів ідіоматичних одиниць мови.

В результаті нашого дослідження, ми з'ясували, що ідіоми можуть бути легко сплутані з прислів'ями. Але якщо розглядати дані мовні компоненти зі

сторони їхньої концепції, то різниця буде очевидна. Так основною метою прислів'їв є донести повчальний урок, дати поради, а також повідомити певну інформацію, щоб взяти приклад. Метою ідіом є висловлення думки в особливій формі, а саме з емоційним забарвленням.

РОЗДІЛ 2

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ІДІОМ З КОМПОНЕНТОМ CAN (“ДУША”)

2.1 Структурні особливості турецьких ідіом.

Як зазначає Омер Асим Аксой, ідіома це словосполучення, яке за формою може бути реченням. Науковець зазначив, що ідіоми, які є словосполученнями, утворюються в дуже різноманітних формах, аби їх можна було класифікувати. Але у своїй праці “*Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü-2 (Deyimler Sözlüğü)*” він зробив класифікацію двослівних ідіом в залежності від їхньої структури. (Ömer Asım Aksoy, 1989, p. 19)

1. Ідіоматичні одиниці, які мають форму звичайних іменників з афіксами чи без них. Наприклад: *kıl rayı – дуже мало*.

2. Ідіоматичні одиниці, які мають форму прикметникових словосполучень з афіксами або без них. Наприклад: *boş yere – без потреби, başlı başına – сам по собі*.

3. Ідіоматичні одиниці, які утворені від іменної частини мови. Наприклад: *ardı sıra – позаду, ucu ucuna – однак*.

4. Ідіоматичні одиниці, які мають форму займенника. Наприклад: *canı tez – нетерплячий, alni açık – людина з чистою совістю*.

5. Ідіоматичні одиниці, утворені від іменної частини, з допоміжними афіксами чи без них. Наприклад: *sana yakın – товариський, ayağına çabuk – прудкий*.

6. Ідіоматичні одиниці, які складаються з двох іменників, з одним або двома афіксами. Наприклад: *günden güne – день у день, sözüm ona nache, ніби*.

7. Ідіоматичні одиниці, які складаються з двох прикметників, з одним або двома афіксами. Наприклад: *uzaktan uzağa – той, який викликає мало цікавості, üst üste – один за одним*.

8. Ідіоматичні одиниці, які складаються з двох дієслів. Наприклад: *veryansın etmek* – *говорити все, що хочеш*, *örtbas etmek* – *приховати погану ситуацію, запобігти її поширенню*.

Турецький дослідник Омер Асим Аксой (1989) у своїй праці зазначає, що ідіоми є свого роду застиглою формою, але у деяких ідіомах відмінювання та номінації можуть змінюватись без жодних змін у структурі та без змін в головних членах ідіоматичного словосполучення. Прикладом може слугувати вислів *Bana göre hava hoş* (укр. *Мені все одно*). У даному випадку займенник *ben*, який набув давального відмінку завдяки післяйменнику *göre*, може змінюватись за особами. Ми можемо спостерігати, що при зміні займенника, структура ідіоматичної одиниці не змінюється. Також можемо розглянути ідіому *gözüne kestirmek* – 1. *вважати, що можна чогось досягти*. 2. *хотіти заволодіти чимось, що вам подобається*. 3. *знаходити відповідне, бачити сприятливе*. В даному випадку ідіома є дієсловом, що дає нам змогу стверджувати, що при відмінюванні, дана ідіома буде набувати особових афіксів. (р. 19)

У результаті проведеного нами аналізу структурних особливостей творення ідіом, ми можемо розділити зібрані нами ідіоми за способом їх творення.

2.1.1 Ідіоми з компонентом “душа”, які утворені поєднанням двох іменників

Babanın canına için – дана ідіома утворена складається з двох основних компонентів, присвійного ізафету “*babanın canı*” “душа батька” та післяйменника мети “*için*”, який перекладається “для” та керує давальним відмінком.

Can ciğer – дана ідіома складається з двох іменників, а саме “*can*” (“душа”) та “*ciğer*” (“печінка”).

Can acısı – дана ідіоматична одиниця складається з двох іменників, “*can*”, який перекладається “душа” та “*acı*”, який перекладається “біль”. Вони

поєднані між собою афіксом присвійності третьої особи однини, тим самим утворюють відносний ізафет.

Can baş üstüne – ця ідіоматична одиниця складається з трьох компонентів. Першим компонентом ідіоми є іменник “can”, який перебуває в основному відмінку. Далі ми бачимо іменник “baş”, що означає “голова”. Цей іменник утворює відносний ізафет з прийменником “üst” (“*верх*”), також цей компонент ідіоми набуває афікса давального відмінка.

Can damarı – ця ідіоматична одиниця складається з двох компонентів. Першим компонентом ідіоми є іменник “can”, який перебуває в основному відмінку. Наступним компонентом ідіоми є іменник “damar”, що означає “судина”. Ці два іменники поєднані між собою присвійним ізафетом.

Can düşmanı – ця ідіоматична одиниця складається з двох компонентів. Першим компонентом ідіоми є іменник “can”, який перебуває в основному відмінку. Наступним компонентом ідіоми є іменник “düşman”, що означає “ворог”. Ці два іменники поєднані між собою присвійним ізафетом.

Can evi – ця ідіома складається з двох компонентів. Першим компонентом ідіоми є іменник “can”, який перебуває в основному відмінку. Наступним компонентом ідіоми є іменник “ev”, що означає “дім”. Ці два іменники поєднані між собою присвійним ізафетом.

Can korkusu – дана ідіоматична одиниця складається з двох компонентів. Першим компонентом ідіоми є іменник “can”, який перебуває в основному відмінку. Наступним компонентом ідіоми є іменник “korku”, що означає “страх”. Ці два іменники поєднані між собою присвійним ізафетом.

Canı tez – дана ідіоматична одиниця складається з двох елементів. Першим елементом ідіоми є іменник “can”, який перекладається “душа”. Другим елементом ідіоми є іменник “tez”, що означає “теза”. Вони поєднані між собою афіксом присвійності третьої особи однини, тим самим утворюють відносний ізафет.

Canlı cenaze – дана ідіома складається з двох основних елементів. Першим елементом даної ідіоматичної одиниці є прикметник “canlı”, який перекладається “живий”. Другим компонентом ідіоми є іменник “cenaze”, що означає “покійник”.

Can pazarı – дана ідіоматична одиниця складається з двох іменників, “can”, який перекладається “душа” та “pazar”, який перекладається “ринок”. Вони поєднані між собою афіксом присвійності третьої особи однини, тим самим утворюють відносний ізафет.

Can sıkıntısı – дана ідіоматична одиниця складається з двох компонентів. Першим компонентом ідіоми є іменник “can”, який перебуває в основному відмінку. Наступним компонентом ідіоми є іменник “sıkıntı”, що означає “нудьга”. Ці два іменники поєднані між собою присвійним ізафетом.

Can yoldaşı – дана ідіоматична одиниця складається з двох компонентів. Першим компонентом ідіоми є іменник “can”, який перебуває в основному відмінку. Наступним компонентом ідіоми є іменник “yoldaş”, що означає “подорожній”. Ці два іменники поєднані між собою присвійним ізафетом.

2.1.2 Ідіоми з компонентом “душа”, які утворені поєднанням іменної частини мови та прикметника

Ağır canlı – дана ідіома складається з двох основних компонентів, а саме прикметника “ağır”, який перекладається як “важкий/тяжкий” та прикметника “canlı”, який перекладається “живий”.

Canı tatlı – дана ідіома складається з двох основних компонентів, а саме іменник “can” та прикметника “tatlı”, який перекладається “приємний”.

Yedi canlı – дана ідіома складається з двох компонентів. Першим компонентом ідіоматичної одиниці є числівник “yedi”, що означає “сім”. Другим компонентом ідіоматичної одиниці є прикметник “canlı” (“живий”).

Sana yakın – ця ідіома складається з двох елементів. Першим елементом ідіоми є іменник “can”, який набув афікса давального відмінка. Другим елементом ідіоми є прикметник “yakın”, що означає “близький”.

2.1.3 Ідіоми з компонентом “душа”, які утворені поєднанням іменника та дієслова

Allah canını alsın – ця ідіома складається з трьох компонентів. Першим з трьох компонентів є іменник “Allah”, яке вживається в основному відмінку. Далі іменник “can” (“душа”), який набув двох афіксів, а саме, афікс присвійності та афікс знахідного відмінку, оскільки дієслово, яке є останнім компонентом ідіоми має саме таке відмінкове керування. Наступним елементом є дієслово “almak” (“брати”), яке вжито у наказовій формі третьої особи однини.

Allah'a bir can borcu olmak – ця ідіоматична одиниця складається з п'яти компонентів. Перший компонент ідіоми іменник “Allah”. яке знаходиться в давальному відмінку. Далі неозначений артикль “bir”, після артикля йде відносний ізафет “can borcu”, який перекладається як “життєвий борг”. Останнім компонентом ідіоми є дієслово “olmak”, яке перекладається як “бути”,

Canı işlemek – ця ідіома має два основних компоненти. Першим компонентом є іменник “can”, яке перебуває в давальному відмінку, оскільки другий компонент ідіоми, а саме дієслово “işlemek” (“впливати”), вимагає давального відмінка.

Can atmak – ця ідіоматична одиниця складається з двох компонентів та утворена поєднанням іменника “can” та дієслова “atmak”, яке перекладається як “кидати”.

Canı burnuna gelmek – дана ідіома має у своєму складі три основних компоненти. Першим елементом ідіоми є іменник “can”, який набув афікса присвійності третьої особи однини. Другим компонентом є слово “burnun” (“ніс”), яке набуло афікса присвійності, через який у слові сталось випадіння та афікса давального відмінку, якого потребує наступний елемент ідіоматичної одиниці. Останнім компонентом є дієслово “gelmek”, яке перекладається як “приходити”.

Canını dişine almak – ця ідіома складається з трьох компонентів. Першим є іменник “can”, який набув двох афіксів, а саме, афікс присвійності третьої

особи однини та афікс знахідного відмінка. Наступним елементом ідіоми є іменник “diş” (“зуб”), який набув афіксу присвійності третьої особи однини та афіксу давального відмінку, який зумовлений відмінковим керуванням. Останнім компонентом ідіоми є дієслово “almak”.

Dokuz canlı olmak – дана ідіома складається з трьох компонентів. Першим з яких є числівник “dokuz” (“сорок”), далі прикметник “canlı”, який перекладається “живий”. Останнім компонентом ідіоми є дієслово “olmak”, яке перекладається як “бути”.

Canı bayılmak – ця ідіома складається з двох елементів. Першим елементом є іменник “can” у знахідному відмінку. Другим елементом ідіоми є дієслово “bayılmak”, яке перекладається як “втрачати свідомість”.

Canına kâr etmek – ця ідіома складається з двох елементів. Першим елементом є іменник “can”, який набув двох афіксів, а саме афікс присвійності третьої особи однини та афікс давального відмінку. Другим елементом ідіоми є дієслово “kâr etmek”, яке перекладається як “отримувати користь”.

Canını sokakta bulmadım – ця ідіоматична одиниця складається з трьох компонентів. Першим компонентом ідіоми є іменник “can”, який набув афікса присвійності першої особи однини та афікса знахідного відмінка. Наступним елементом є іменник “sokak” (“вулиця”), який перебуває у місцевому відмінку. Останнім компонентом ідіоми є дієслово “bulmak” (“знаходити”), яке перебуває у формі минулого часу першої особи однини.

Canını şeytana satmak – ця ідіоматична одиниця складається з трьох компонентів. Першим компонентом ідіоми є іменник “can”, який набув двох афіксів. А саме афіксу присвійності третьої особи однини та афіксу знахідного відмінку. Наступним компонентом є іменник “şeytan” (“диявол/шейтан”), який набув афіксу давального відмінку. Останнім компонентом ідіоми є дієслово “satmak”, що означає “продавати”.

Canın sağ olsun – ця ідіома складається з трьох компонентів. Першим компонентом ідіоми є іменник “can”, який набув афіксу присвійності другої

особи однини. Наступним членом ідіоми є іменник “sağ” (“здоров’я”), який перебуває в основному відмінку. Останнім компонентом ідіоми є дієслово “olmak” («бути»), яке перебуває у формі наказового способу третьої особи однини.

Alta kalanın canı çıksın – ця ідіома складається з чотирьох компонентів. Першим компонентом є прийменник “alt”, що означає “низ”. В даному випадку цей прийменник перебуває в місцевому відмінку. Наступним компонентом ідіоми є дієприкметник теперішньо-минулого часу “kalan”, який був утворений від дієслова “kalmak” (“залишатись”). Цей дієприкметник утворює присвійний ізафет з іменником “can”. Останнім компонентом ідіоми є дієслово “çikmak” (“виходити”), яке перебуває у формі наказового способу третьої особи однини.

Can borcunu ödemek – ця ідіоматична одиниця складається з трьох компонентів. Першим є іменник “can” в основному відмінку. Цей іменник утворює відносний ізафет з іменником “borç” (“борг”). Також до слова “borç” додано афікс знахідного відмінка. Останнім елементом ідіоми є дієслово “ödemek”, що означає “сплачувати”.

Can çekişmek – ця ідіома має два основних компоненти. Першим компонентом є іменник “can”, яке перебуває в основному відмінку. Другий компонент ідіоми дієслово “çekişmek”, що означає “боротись”.

Can damarına basmak – ця ідіома складається з трьох компонентів. Першим компонентом ідіоми є іменник “can”, який перебуває в основному відмінку. Наступним компонентом ідіоми є іменник “damar”, що означає “судина”. Ці два іменники поєднані між собою відносним ізафетом. До відносного ізафету також додано афікс давального відмінку, оскільки це відмінкове керування наступного компоненту ідіоми, а саме дієслова “basmak”, що означає “натискати”.

Can dayanmatak – ця ідіоматична одиниця має два основних компоненти. Першим компонентом є іменник “can”, яке перебуває в основному відмінку.

Другий компонент ідіоми дієслово “dayanmatak”, що є заперечною формою від дієслова “dayanmak”, що означає “витримувати”.

Can evinden vurtmak – ця ідіоматична одиниця складається з трьох компонентів. Першим компонентом ідіоми є іменник “can”, який перебуває в основному відмінку. Наступним компонентом ідіоми є іменник “ev”, що означає “дім”. Ці два іменники поєднані між собою відносним ізафетом. Також до відносного ізафету додано афікс вихідного відмінку. Останнім компонентом ідіоми є дієслово “vurtmak”, що означає “бити/ранити”

Can çekmek – ця ідіома складається з двох основних компонентів. Першим компонентом є іменник “can”, яке перебуває в основному відмінку. Другий компонент ідіоми дієслово “çekmek”, що означає “тягнути”.

Can çıkmak – ця ідіома має два основних компоненти. Першим компонентом є іменник “can”, яке перебуває в знахідному відмінку. Другий компонент ідіоми дієслово “çıkmak”, що означає “виходити”.

Canına deęmek – ця ідіома складається з двох елементів. Першим елементом є іменник “can”, який набув двох афіксів, а саме афікс присвійності третьої особи однини та афікс давального відмінку. Другим елементом ідіоми є дієслово “deęmek”, що означає “доторкатись” та вимагає давального відмінка.

Canına kıymak – ця ідіома складається з двох елементів. Першим елементом є іменник “can”, який набув двох афіксів, а саме афікс присвійності третьої особи однини та афікс давального відмінку. Другим елементом ідіоми є дієслово “kıymak”, що означає “розрізати”.

Canına okumak – ця ідіома складається з двох компонентів. Першим компонентом є іменник “can”, який набув двох афіксів, а саме афікс присвійності третьої особи однини та афікс давального відмінку. Другим компонентом ідіоми є дієслово “okumak”, що означає “читати”.

Canına kastetmek – ця ідіома складається з двох елементів. Першим елементом є іменник “can”, який набув двох афіксів, а саме афікс присвійності третьої особи однини та афікс давального відмінку. Другим елементом ідіоми є

дієслово “kastetmek”, що означає “робити замах” та вимагає давального відмінка.

Can gibi sevmek – ця ідіома складається з трьох компонентів. Першим є іменник “can”, який набув афіксу присвійності третьої особи однини. Наступним елементом ідіоми є післяйменник “gibi” (“як”). Останнім компонентом ідіоми є дієслово “sevmek”, що означає “любити”.

Canına yetmek – ця ідіома складається з двох компонентів. Першим елементом є іменник “can”, який набув двох афіксів, а саме афікс присвійності третьої особи однини та афікс давального відмінку. Другим елементом ідіоми є дієслово “yetmek”, що означає “задовольняти” та вимагає давального відмінка.

Canından bezmek – ця ідіома складається з двох компонентів. Першим компонентом є іменник “can”, який набув двох афіксів, а саме афікс присвійності третьої особи однини та афікс вихідного відмінку. Другим компонентом ідіоми є дієслово “bezmek”, що означає “розчаровуватись”.

Canını almak – ця ідіоматична одиниця складається з двох компонентів. Першим компонентом ідіоми є іменник “can”, який набув двох афіксів. А саме афіксу присвійності третьої особи однини та афіксу знахідного відмінку. Другим компонентом ідіоми є дієслово “almak”, що означає “брати” та вимагає знахідного відмінка.

Canını bağışlamak – ця ідіоматична одиниця складається з двох компонентів. Першим компонентом ідіоми є іменник “can”, який набув двох афіксів, а саме афіксу присвійності третьої особи однини та афіксу знахідного відмінку. Другим компонентом ідіоми є дієслово “bağışlamak”, що означає “пробачати” та вимагає знахідного відмінка.

Canının derdine düşmek – ця ідіома складається з трьох компонентів. Першим є іменник “can”, який набув двох афіксів, а саме, афікс присвійності третьої особи однини та афікс родового відмінка. Наступним елементом ідіоми є іменник “dert” (“страждання”), який набув афіксу присвійності третьої особи однини, тим самим утворив присвійний ізафет з іменником “can”, та

афіксу давального відмінку, який зумовлений відмінковим керуванням. Останнім компонентом ідіоми є дієслово “*düşmek*”, що означає “падати”.

Can damarından yakalamak – ця ідіома складається з трьох компонентів. Першим є іменник “*can*”, який перебуває в основному відмінку. Наступним компонентом ідіоми є іменник “*damar*”, що означає “судина”. Цей іменник набув афіксу присвійності третьої особи однини, тим самим утворив відносний ізафет з іменником “*can*”, та афікс вихідного відмінку, який зумовлений відмінковим керуванням. Останнім компонентом ідіоми є дієслово “*yakalamak*”, що означає “спіймати”.

Canını yakmak – ця ідіоматична одиниця складається з двох компонентів. Першим компонентом ідіоми є іменник “*can*”, який набув двох афіксів, а саме афіксу присвійності третьої особи однини та афіксу знахідного відмінку. Другим компонентом ідіоми є дієслово “*yakmak*”, що означає “спалювати” та вимагає знахідного відмінка.

Canı yanmak – ця ідіоматична одиниця складається з двох компонентів. Першим компонентом ідіоми є іменник “*can*”, який набув афіксу присвійності третьої особи однини. Другим компонентом ідіоми є дієслово “*yanmak*”, що означає “горіти”.

Can kalmamak – ця ідіоматична одиниця має два основних компоненти. Першим компонентом є іменник “*can*”, яке перебуває в основному відмінку. Другий компонент ідіоми дієслово “*kalmamak*”, що означає є заперечною формою від дієслова “*kalmak*”, що означає “залишатись”.

Can kağısına düşmek – ця ідіома складається з трьох компонентів. Першим є іменник “*can*”, який перебуває в основному відмінку. Наступним компонентом ідіоми є іменник “*kağı*”, що означає “хвилювання”. Цей іменник набув афіксу присвійності третьої особи однини, тим самим утворив відносний ізафет з іменником “*can*”, та афікс давального відмінку, який зумовлений відмінковим керуванням. Останнім компонентом ідіоми є дієслово “*düşmek*”, що означає “падати”.

Can kulağıyla dinlemek – ця ідіома складається з трьох компонентів. Першим є іменник “can”, який перебуває в основному відмінку. Наступним компонентом ідіоми є іменник “kulak”, що означає “вухо”. Цей іменник набув афіксу присвійності третьої особи однини, тим самим утворив відносний ізафет з іменником “can”, та післяйменник ile. Останнім компонентом ідіоми є дієслово “dinlemek”, що означає “слухати”.

Canla başla – дана ідіома складається з двох основних компонентів. Першим компонентом ідіоми є іменник “can”, який має у своєму складі післяйменник ile. Другим компонентом ідіоми є дієслово “başlamak”, що означає “починати” та перебуває у формі наказового способу другої особи однини.

Canı gelip gelmek – ця ідіома складається з трьох компонентів. Першим є іменник “can”, який перебуває в знахідному відмінку. Наступним компонентом ідіоми є дієприслівник-зв’язка “gelip”. Останнім компонентом ідіоми є дієслово “gelmek”, що означає “приходити”.

Can vermek – ця ідіома має два основних компоненти. Першим компонентом є іменник “can”, яке перебуває в основному відмінку. Другий компонент ідіоми дієслово “vermek”, що означає “віддавати”.

2.2 Роль компоненту “душа” у турецьких ідіомах

Турецька мова має великий спектр ідіом, прислів’їв та фразеологізмів, де присутній компонент “душа”. Душа може інтерпретувати внутрішній психічний світ людини з її власними настроями, почуттями та пересторогами. Душа, в представленні багатьох народів, безсмертна нематеріальна основа в людині, яка становить сенс та суть життя людини. Душа є символом безсмертя та вічності людини, яка є віруючою. Безсумнівно душа є символом життя, світла, є частиною Бога. Багато людей вважає душу іскрою божественного Духу та частиною Світової душі. (Коцура, Потапенка, Куйбіді, 2015, с.245-249)

Душа – компонент, який часто зустрічається у фразеологічних та ідіоматичних одиницях турецької мови. Ідіоматичні одиниці з компонентом

“душа” мають не тільки позитивну конотацію. Серед ідіоматичних одиниць часто зустрічаються такі, які мають негативну конотацію.

Проаналізувавши дібрані нами ідіоматичні одиниці з компонентом “душа” в турецькій мові, ми класифікували їх за наступними групами:

1. ідіоматичні одиниці з негативною конотацією та пов’язані зі смертю;
2. ідіоматичні одиниці на позначення якостей чи настрою людини;
3. ідіоматичні одиниці на позначення слів розради чи сталих висловів;
4. ідіоматичні одиниці з позитивною конотацією
5. ідіоматичні одиниці, які показують силу духу та вплив на інших
6. ідіоматичні одиниця, які позначають найвразливіші місця.

2.2.1 Ідіоматичні одиниці з негативною конотацією та пов’язані зі смертю

Can acısı – Сильний біль в будь-якій частині тіла.

Can acısıyla ağlamaya başladı. (Elif, n.d.) – Він почав плакати від болю.

Canını dişine almak – Намагатись виконати роботу з великими труднощами та небезпеками.

Canını dişine alıp koca kayayı parçalamaya devam etti. (Elif, n.d.) – Він продовжував щосили розривати величезну брилу.

Dokuz canlı olmak – 1. Не померти дуже легко. 2. Бути дуже здоровим, не хворіти на жодну хворобу, бути витривалим. Український відповідник – мати дев’ять життів.

1. *Bu balık dokuz canlı olduğundan hala ölmedi. (Elif, n.d.)* – У цієї риби дев’ять життів, відтак вона ще не померла.

2. *Dokuz canlı olduğu için dayına bir şey olmaz. (Elif, n.d.)* – Твоєму дядькові нічого не буде, у нього ж дев’ять життів.

Canı bayılmak – Втратити свідомість, показати слабкість, безсилля.

Canım bayıldı, biraz uyusam iyi olacak. (Elif, n.d.) – Я втрачаю свідомість, мені краще поспати.

Canını şeytana satmak – Займатися поганою справою.

Canını şeytana satmaktan da çekinmiyorsun, yazık sana! (Elif, n.d.) – Ви без вагань продаєте своє життя дияволу, як вам не соромно!

Can borcunu ödemek – Померти.

Şehidim bu vatana can borcunu ödemiş. (Elif, n.d.) – Мій мученик віддав своє життя за цю країну.

Can çekişmek – 1. Знаходитись на межі смерті. 2. Добігати кінця, виснажуватись, закінчуватись.

1. Yanına vardığımızda hayvan can çekişiyordu. (Elif, n.d.) – Коли ми приїхали, тваринка була вже на грані смерті.

2. Bazı meslekler artık can çekişiyor. (Elif, n.d.) – Деякі професії вже відживають свій вік.

Can dayanmatak – Втратити здатність чинити опір перед обличчям болю, смутку, страждань і бажань; втратити витривалість.

Yıllarca uğraşır didinip yarıtı ev bir anda kül oldu, buna can mı dayanırdı? (Elif, n.d.) – Будинок, над яким він працював роками, перетворився на попіл в одну мить, як він міг це витримати?

Can evinden vurtmak – Нападати з найвпливовішого, найбільш болісного боку; нанести такий удар, щоб не залишилося шансів на виживання.

Onları can evinden vurtmalıyız ki bir daha bellerini doğrultamasınlar. (Elif, n.d.) – Ми повинні бити їх у найболючіше місце, щоб вони ніколи не встали на ноги.

Canı çıkmak – 1. Померти 2. Дуже стомитись чи стикнутись з великою кількістю труднощів. 3. Дуже зношуватись. 4. Нанести шкоду.

1. Kurbanlığın canı çıkıncaya kadar bekledik. (Elif, n.d.) – Ми дочекались, допоки жертва помре.

2. Onu razı edinceye kadar canım çıktı. (Elif, n.d.) – Я дуже стомився, поки переконував його.

3. Ayakkabıların canını çıkartmışsın. (Elif, n.d.) – Ти вже зносив взуття.

4. *Böyle giderse canımız çıkacak. (Elif, n.d.)* – Якщо так продовжиться, то нам нанесуть шкоду.

Can korkusu – Страх смерті.

O savaş ortamında insanlar can korkusuyla ne yapacaklarını bilemiyordu. (Elif, n.d.) – В тому воєнному середовищі люди не могли знати, що робити, боячись за своє життя.

Canına kıymak – 1. Накласти на себе руки, вбити себе. 2. Вбити без жалю
3. Робити достатньо роботи, щоб виснажити, виснажити себе.

1. *Komşunun kızı canına kıymış. (Elif, n.d.)* – Сусідська дочка наклала на себе руки.

2. *Komşunun oğlunun canına kıymışlar. (Elif, n.d.)* – Вони вбили сусідського сина.

3. *Canına kıyarcasına işi bitirmeye çalışıyordu. (Elif, n.d.)* – Він виснажливо намагався закінчити справу.

Canına okumak – 1. Завдати великої шкоди комусь, зробити зло.
2. Перетворити хороше на погане, зіпсувати, змарнувати, витратити.

1. *Seni bir yakalarsam, canına okuyacağım. (Elif, n.d.)* – Якщо я тебе зловлю, то дістанеш по самі помідори.

2. *Yeni aldığım oyuncuğun canına okudu bir günde. (Elif, n.d.)* – За один день він зіпсував мою нову іграшку.

Canına kastetmek – 1. Спроба самогубства. 2. Готувати вбивство когось.

1. *Canına kastetmesine aklım almıyor, nasıl böyle bir şey yapar? (Elif, n.d.)* – Я не можу повірити, що він зробив замах на своє життя, як він міг таке зробити?

2. *Sen utanmadan komşunun canına kastetmiş birisin. (Elif, n.d.)* – Це ти безсоромно пробував вбити свого сусіда.

Canına yetmek – Нудьгувати, набридати, стати нездатним протистояти труднощам.

Canıma yetti artık bu işi uyarıyacağım. (Elif, n.d.) – Мені вже набридло, я більше не буду займатися цим.

Canından bezmek – Дійти до ситуації, коли ти більше не хочеш того життя, в якому живеш, через пережиті неприємності.

Ne yalancı biriymiş, canımdan bezdim artık! (Elif, n.d.) – Він такий брехун, що мене від нього вже нудить до смерті!

Canını almak – Вбити.

Masum birinin canını almaya çalışmışsın. (Elif, n.d.) – Ти намагався вбити невинну людину.

Canını bağışlamak – Утриматися від вбивства людини, яку міг би вбити.

Ona kıyamadı ve canını bağışladı. (Elif, n.d.) – Він не зміг нашкодити їй тому зберіг її життя.

Canını yakmak – 1. Завдавати фізичного болю. 2. Заподіяти комусь шкоду або страждання; засмутити або занепокоїти.

1. Lütfen çocuğın canını yakma. (Elif, n.d.) – Будь ласка, не чіпайте дитину.

2. Böyle davranarak benim canımı yakıyorsun. (Elif, n.d.) – Ти робиш мені боляче такою поведінкою.

Canı yanmak – 1. Відчувати фізичний біль. 2. Зазнати лиха в роботі, відчутти духовний біль.

1. Koridorda koşarken bir arkadaşıyla çarpışmış canı yanmıştı. (Elif, n.d.) – Коли він біг коридором, то зіткнувся з другом і постраждав.

2. Büyük oğlan yüzünden çok canımız yandı. (Elif, n.d.) – Ми багато страждали через великого хлопчика.

Can pazarı – Це небезпечна ситуація, коли кожен турбується про своє життя і намагається врятувати свою.

Ortalık toz dumandı; haykırışlar, inlemeler ortalığı çınlatıyordu; insanlar can pazarının tam ortasındaydılar. (Elif, n.d.) – Там було повно пилу, лунали крики і стогони, люди перебували в самому центрі небезпечної ситуації.

Canı gelip gelmek – 1. Знепритомніти. 2. Бути схвильованим між надією та відчаєм.

1. *Bir haberim var, ama söylersem canı gelip gider. (Elif, n.d.)* – У мене є новини, але якщо я йому скажу, він знепритомніє.

2. *Sınav sonuçları açıklanıncaya kadar canı gelip gitti. (Elif, n.d.)* – Його життя промайнуло, аж поки не оголосили результати іспиту.

Can sıkıntısı – Тривога і депресія, спричинені нездатністю знайти собі заняття або чимось себе зайняти.

Bütün gün evde oturuyor, can sıkıntısından ne yapacağını bilemiyordum. (Elif, n.d.) – Я цілими днями сиділа вдома, не знаючи, що робити від самотності.

Can vermek – 1. Помирати. 2. Додавати життя, надихати на життя. 3. Бути готовим померти за щось (у значенні дуже сильно хотіти, любити) 4. Оживляти.

1. *Gözlerimizin önünde can verdi.* – Він помер прямо перед нашими очима.

2. *Senin varlığın bana can veriyor.* – Те, що ти є, дає мені сили жити.

3. *Seni can verecek kadar çok sever.* – Він так тебе любить, що готовий віддати за тебе життя.

4. *Okullar açıldı, öğrenciler okula can verdi.* – Відкрилися школи, й учні наповнили їх життям.

2.2.2 Ідіоматичні одиниці на позначення якостей чи настрою людини

Ağır canlı – Той, хто робить свою роботу дуже повільно, повільний у своїй поведінці. Українським відповідником може слугувати слово “млявий”.

Acele etmelisin, ağır canlı davranma. (Elif, n.d.) – Ви повинні поспішати, не зволікайте.

Can ciğer – близький, добрий, щирий.

Can ciğer arkadaşları, nasıl oldu da kavga ettiler şaşırđım. (Elif, n.d.) – Вони були близькими друзями, я здивувався, як вони посварились.

Canı burnuna gelmek – Терпіти муки та складності, коли щось робиш; бути пригніченим.

Ödevi bitirmeye çalışıyorum, gerçekten canım burnuna geldi. (Elif, n.d.) – Я намагаюся закінчити завдання, і я дійсно намагаюся його виконати.

Yedi canlı – Людина чи тварина, яка пережила багато смертельних загроз/небезпек. Український відповідник – безсмертний

Yedi canlı mısın nesin, nasıl kurtuldun o kazadan? (Elif, n.d.) – Ти що безсмертний, як ти вижив у тій аварії?

Cana yakın – Добрий, товариський, той, який дуже тепло ставиться до людей.

Sempatik ve cana yakın bir insan olduğu için seviliyor. (Elif, n.d.) – Його люблять, бо він чуйна і привітна людина.

Can düşmanı – Той, хто розмірковує про вбивство, має надмірну ненависть і ворожнечу, не є другом. Український відповідник — найлютіший ворог.

İnsan bu kötülüğü can düşmanına yarmaz. (Elif, n.d.) – Людина не робить такого зла, навіть, своєму найлютішому ворогу.

Canı gibi sevmek – Бути пов'язаним дуже сильною любов'ю.

İnan seni canım gibi seviyorum, hiç kıyamıyorum. (Elif, n.d.) – Повір, я тебе дуже люблю, і не можу шкодувати ні секунди.

Canı tez – Нетерплячий, нетерпимий до очікування, злісний.

Bekle de gör, ne canı tez adamsın sen öyle! (Elif, n.d.) – Зачекай і побачиш, ти людина нетерпляча!

Can kalmamak – Втратити сили; впасти у виснажений стан.

Yürümekten çocukta can kalmadı, kusağına al artık. (Elif, n.d.) – Дитина вже не може ходити, візьміть її на руки, в неї не залишилося сил.

Canla başla – З задоволенням, з усіх сил, не шкодуючи жодних жертв.

Öğretmen sabır demek, emek demek, işine canla başla sarılmak demek. (Elif, n.d.) – Учитель – це терпіння, це праця, це прагнення триматися за свою справу всім серцем.

Canlı cenaze – Дуже слабкий, кволий

Adam canlı cenaze gibiydi. (Elif, n.d.) – Він був дуже кволий. (досл. Як живий трун)

2.2.3 Ідіоматичні одиниці на позначення слів розради чи сталих висловів

Babanın sana için – Коли просять когось про послугу, то кажуть "Зроби цю послугу, для того щоб задовольнити душу твого померлого батька"
Український відповідник – Заради Бога!

Yaşlı kadın, çocuşa 'babanın canı için bir su ver' diyordu. (Erdeviren, n.d.) –
Стара жінка казала дитині “Подай води, заради Бога.”

Allah canını alsın – “Нехай Аллах забере твоє життя”, цю фразу кажуть у пориві гніву.

Allah canını alsın İsmet, başımı belaya soktun. (Elif, n.d.) – Хай тобі грець, ти втягнув мене в неприємності, Ісмете.

Canımı sokakta bulmadım – Не мати наміру терпіти небезпеку чи будь-які інші труднощі. Український відповідник – “Я себе не на вулиці знайшов”.

Ben o eski arabaya binmem, canımı sokakta bulmadım. (Elif, n.d.) – Я не сяду в цю стару машину, я ж себе не на вулиці знайшов.

Canın sağ olsun – Слово розради при втраті.

Anneciğim senin canın sağ olsun, boşa üzülme. (Elif, n.d.) – Мамо, мені шкода тебе, не хвилюйся.

Altta kalanın canı çıksın – Використовується у значенні "Нехай кожен потурбується про себе, не думай про слабких, що б не сталося з тими, хто не може собі подібне дозволити".

Altta kalanın canı çıksın diyerek sınıfı toz duman ettiler. (Elif, n.d.) – Сказавши “Нехай кожен потурбується про себе”, вони залишили клас у пилюці.

2.2.4 Ідіоматичні одиниці з позитивною конотацією

Can atmak – Дуже хотіти стати власником чогось, або досягти чогось.

Konsere gelen tüm izleyiciler, sanatçının sahneye çıkması için can atıyordu. (Elif, n.d.) – Всі глядачі, які прийшли на концерт, дуже чекали виходу артиста на сцену.

Can baş üstüne – Те, що бажається та замислюється буде виконано з великим задоволенням. Український відповідник – звісно, з радістю.

Can baş üstüne efendim, kasabaya varınca onu hemen göreceğim. (Elif, n.d.) – Звісно, пане, як тільки я доберусь до містечка, я одразу з ним побачусь.

Canı çekmek – Щось хотіти, мати бажання, дуже сильно бажати.

Çocuğın canı dondurma çekmiş, haydi dondurma yemeye gidelim. (Elif, n.d.) – Дитинка дуже хотіла морозива, тож ходімо-но поїмо морозиво.

Canına değmek – 1. Дуже радіти, дуже радіти тому, що зроблено на користь. 2. Духом радіти.

1. *Canına değsin, ben bayıldım bu tabloya. (Elif, n.d.)* – Ох, заради Бога, я обожнюю цю картину.

2. *Ninenin canına değsin, ikramın bizi oldukça sevindirdi. (Elif, n.d.)* – Бабуся дорога, ми дуже раді, що ви нас пригостили.

Can kulağıyla dinlemek – Слухати з великою увагою.

Babasının söylediklerini can kulağıyla dinlemeye başladı. (Elif, n.d.) – Він почав дуже уважно слухати те, що казав його батько.

Can yoldaşı – Той, хто живе з кимось, щоб позбутись самотності.

Her insanın bir can yoldaşına ihtiyacı vardır. (Elif, n.d.) – Кожна людина має потребу в компаньйоні.

2.2.5 Ідіоматичні одиниці, які показують силу духу та вплив на інших осіб

Allah'a bir can borcu olmak – Не бути нікому нічим зобов'язаним, окрім життя, яке подарує Аллаху.

Bir Allah'a bir can borcum, bir de sana borcum var şu hayatta. (Elif, n.d.) – Я завдячую Богові життям, і я в боргу перед тобою в цьому житті.

Sana işlemek – Дуже сильно повпливати.

Sözlerim sana işlemiş belli ki. (Elif, n.d.) – Здається, мої слова вплинули на тебе.

Canı tatlı – Той, хто не терпить болю, смутку і біди.

Öyle de canı tatlı ki ne zaman bir şey taşınacak olsa bir bahane bulup ortadan kayboluyor. (Elif, n.d.) – Він такий милий, що щоразу, коли треба щось пересунути, він знаходить виправдання і зникає.

Canına kâr etmek – Дуже сильно вплинути.

Çok özledim, hasretin canıma kâr etti. (Elif, n.d.) – Я так сумую за тобою, твоя туга вбиває мене.

Canının derdine düşmek – При загрозі намагатися врятувати власне життя, а не турбуватися про інших.

Depremde o da canının derdine düşmüştü. (Elif, n.d.) – Під час землетрусу він дуже боявся за своє життя.

Can kaygısına düşmek – Покинути все, щоб врятувати своє існування від небезпеки, в яку він потрапив.

Ortalık birbirine girip silâhlar patlamaya başlayınca can kaygısına düştü zavallı kadın. (Elif, n.d.) – Бідолашна жінка боялася за своє життя, коли в натовпі почалися сутички, а зброя почала вибухати.

2.2.6 Ідіоматичні одиниці, які позначають найвразливіші місця

Can damarı – Найважливіший момент, найважливіший елемент речі; найважливіший інструмент для подальшого існування речі.

Babam evimizin can damarıdır. (Elif, n.d.) – Мій тато – основа нашого будинку.

Can damarına basmak – Відзначати найважливіший аспект справи; виділяти найчутливіший аспект чогось. Український відповідник – Ахіллесова п'ята.

Adamın en sonunda can damarına bastılar, zararı da kendileri gördüler. (Elif, n.d.) – Вони врешті-решт натиснули на його вразливі місця, і це завдало їм шкоди.

Can evi – за визначенням турецького словника TDK (Türk Dil Kurumu) дана ідіоматична одиниця має два значення. 1. Область під серцем. 2. Найчутливіше місце, серце.

1. *Beni can evinden vurduğunun farkında mısın? (Elif, n.d.) – Tu rozumieš, čo vdariv mene v same serce (abo v najbolučiešie mišce).*

2. *Onu can evlerinden vurtmaya yemin etti. (Elif, n.d.) – Він пообіцяв вдарити її у najbolučiešie mišce.*

Can damarından yakalamak – 1. Виходити з точки зору, яка є найважливішою. 2. Використовувати слабкі місця.

1. *Konuyu can damarından yakaladığınızda sorun kalmayacak. (Elif, n.d.) – Як тільки ви вникнете в суть справи, все буде добре.*

2. *Can damarından yakalayabilirsek bize izin verir. (Elif, n.d.) – Він дозволить нам, якщо ми візьмемо його за горло.*

Висновки до Розділу II

В результаті нашого дослідження ми виділили структурні та семантичні особливості ідіом з компонентом “душа”. Згідно з класифікацією Омера Асіма Аксоя було виділено вісім різних груп ідіом згідно з їхньою структурою. До першої категорії можна зарахувати ідіоматичні одиниці у формі іменників з допоміжними афіксами чи без них. До другої категорії належать ідіоматичні одиниці у формі прикметникових словосполучень з допоміжними афіксами чи без них. До третьої категорії ми зараховуємо ідіоматичні одиниці, які були утворені від іменної частини мови. До четвертої категорії належать ідіоматичні одиниці, які існують у формі займенника. До п'ятої категорії належать ідіоматичні одиниці, які утворені від іменної частини мови, з допоміжними афіксами чи без них. До шостої категорії належать ідіоматичні одиниці, які складаються з двох іменників, з одним чи декількома афіксами. До сьомої категорії належать ідіоматичні одиниці, які складаються з двох прикметників. До восьмої категорії належать ідіоматичні одиниці, які складаються з двох дієслів. Також в результаті структурного аналізу нами було визначено, що деякі компоненти ідіом можуть отримувати відмінкові афікси внаслідок дієслівного керування.

В результаті семантичного дослідження зібраних нами ідіом з компонентом “душа”, ми розділили їх на шість категорій, а саме: ідіоматичні одиниці з негативною конотацією та пов'язані зі смертю; ідіоматичні одиниці на позначення якостей чи настрою людини; ідіоматичні одиниці на позначення слів розради чи сталих висловів; ідіоматичні одиниці з позитивною конотацією; ідіоматичні одиниці, які показують силу духу та вплив на інших ідіоматичні одиниця, які позначають найвразливіші місця.

Отже, ми можемо зробити висновок, що ідіоми з компонентом “душа” використовуються у різних сферах життя, адже вони відображають різні культурні аспекти життя турків.

ВИСНОВКИ

У теоретичній частині курсової роботи ми розглянули ідіоми як лінгвістичне явище, дослідили поняття ідіоми та проаналізували їхню класифікацію, запропоновану різними науковцями.

Дану тему досліджувало багато українських та іноземних науковців. Серед вітчизняних науковців найвідомішими є Г. Удовиченко, М. Жовтобрюх, В. Русанівський, Д. Баранник, М. Алефіренко, Л. Скрипник, А. Грищенко, І. Ковалик, Б. Ларінов, І. Покровська, О. О. Потебня, І. І. Срезневський. Серед турецьких дослідників найвідомішими є Омер Асим Аксой, Рабія Аксой Арикан, Мустафа Агча, Наіль Тан та Рамазан Гюлендам.

Під час нашого дослідження ми визначили, що Омер Асим Аксой є одним з найвідоміших дослідників ідіом турецької мови. Він був одним із перших, хто дав визначення значній кількості ідіом. Він також розробив два важливі словники ідіом та прислів'їв, які зараз вважаються одними з найавторитетніших словників у цій галузі.

У теоретичній частині ми розглянули фразеологію та ідіоматику як лінгвістичне явище. Крім того, ми дали визначення поняттям “фразеологічна одиниця” та “ідіоматична одиниця”. Значний внесок у розвиток лінгвістики зробив Євген Поливанов. Він був одним з перших дослідників, який поширював думку про те, що фразеологія мала стати самостійним розділом лінгвістики на теренах вітчизняної лінгвістики.

У ході нашого дослідження ми визначили, що ідіоматичні одиниці можуть бути поділені на дві групи. До першої категорії належать ідіоматичні одиниці, які мають форму словосполучення. До другої категорії будуть належати ідіоми, які закінчуються інфінітивом, а отже можуть змінюватись за часами та особами.

У практичній частині нашого дослідження ми розглянули структурні та семантичні особливості турецьких ідіом з компонентом “душа”. З погляду

структури ідіоми поділяються на вісім груп. До першої категорії відносяться ідіоматичні одиниці у формі іменників з допоміжними афіксами чи без них, до другої – ідіоматичні одиниці у формі прикметникових словосполучень з допоміжними афіксами чи без них, до третьої – ідіоматичні одиниці, які були утворені від іменної частини мови, до четвертої – ідіоматичні одиниці, які існують у формі займенника, до п'ятої – ідіоматичні одиниці, які утворені від іменної частини мови, з афіксами чи без них, до шостої – ідіоматичні одиниці, які складаються з двох іменників, з одним чи декількома афіксами, до сьомої – ідіоматичні одиниці, які складаються з двох прикметників, до восьмої – ідіоматичні одиниці, які складаються з двох дієслів.

Нами було досліджено п'ятдесят дев'ять ідіоматичних одиниць. Вони були розділені на три категорії під час структурного дослідження (*див. Додаток Б*). До першої категорії ми нарахували тринадцять ідіоматичних одиниць. До другої категорії ми віднесли чотири ідіоматичні одиниці. До третьої, найрозгалуженішої категорії, було зараховано тридцять дев'ять ідіоматичних ідіом.

З погляду семантики зібрані нами ідіоматичні одиниці були розділені на шість категорій, а саме: ідіоматичні одиниці з негативною конотацією та пов'язані зі смертю; ідіоматичні одиниці на позначення якостей чи настрою людини; ідіоматичні одиниці на позначення слів розради чи сталих висловів; ідіоматичні одиниці з позитивною конотацією ідіоматичні одиниці, які показують силу духу та вплив на інших інших осіб; ідіоматичні одиниці, які позначають найвразливіші місця.

Нами було досліджено п'ятдесят дев'ять ідіоматичних одиниць. Вони були розділені на шість категорій під час семантичного дослідження (*див. Додаток В*). До першої, найбільш розповсюдженої категорії було віднесено двадцять чотири ідіоматичні одиниці. До другої категорії – одинадцять ідіоматичних одиниць. До третьої категорії – п'ять ідіоматичних одиниць. До четвертої

категорії – шість ідіоматичних одиниць. До п'ятої категорії – шість ідіоматичних одиниць. До шостої категорії – чотири ідіоматичні одиниці.

У результаті нашого дослідження ми дійшли висновку, що серед дібраних нами ідіом, з погляду структури переважно більшість складають ідіоми, які утворені поєднанням іменника та дієслова. З погляду семантики найбільш розповсюдженою категорією є ідіоми, які мають негативну конотацію та пов'язані зі смертю.

Ми провели дослідження структурно-семантичних особливостей ідіом з компонентом "душа" в сучасній турецькій мові. Ми зібрали та проаналізували п'ятдесят дев'ять таких ідіом у різних варіаціях, вивчили їхні структурні та семантичні особливості, знайшли еквіваленти для деяких з них, розглянули та пояснили їхнє значення та функції в контексті їхнього вживання в реченнях.

Проведене дослідження дозволило нам краще зрозуміти роль і значення ідіоматичних одиниць з компонентом "душа" в турецькій мові. Перспективою подальших досліджень ідіом з компонентом "душа" є створення різних типів словників, особливо філологічних та тлумачних.

ÖZET

Bir deyimsel birim, dilde bölünmez bir ifade olarak görünen sabit bir kelime kombinasyonudur. Deyimbilim, deyimbilimsel birimlerin incelenmesidir. Bir dilin deyimsel bileşimini inceleyen bir bilim dalıdır. Bu bilim, dilbilimin az araştırılmış bir dalıdır, bu nedenle araştırmacıların büyük ilgisini çekmektedir. Deyimbilimin çalışma nesnesi deyimsel birimdir.

Deyim, belirli bir kültüre, belirli bir halka ve belirli bir dile özgü olan köklü bir dilsel birimdir. Bu dilsel bileşenler, yani deyimler, kelimesi kelimesine tercüme edilmez ve kullanılan kelimelerin açık anlamından farklı bir anlama sahiptir. Deyimler dilin ifade edici birimleri olduğundan, anadili konuşurları konuşmalarında genellikle belirli duyguları ifade etmek için bu ifadeleri kullanırlar.

Bu çalışmada 46 deyim incelenmiş ve bunların Türkçe ve Ukraynaca'daki anlamsal ve sözcüksel anlamları incelenmiştir. Analiz, Türkçedeki deyimlerin bileşimlerine göre 2 gruba, yapılarına göre ise 8 gruba ayrılabilceğini ortaya koymuştur.

En yaygın deyim oluşturma biçiminin bir isim ve bir fiilin birleşimi olduğunu bulduk. Anlamsal analiz sırasında, olumsuz çağrışımlara sahip deyimlerin ölümle ilişkilendirildiğini tespit ettik.

Deyimlerin atasözleriyle karıştırılmamasının çok önemli olduğunu da belirttik. Deyimsel birimleri etkili bir şekilde kullanmak için anlamsal ve yapısal özelliklerini bilmeniz gerekir. Buna ek olarak, Türkçe deyimlerin anlamlarına ve Ukraynacaya çevirilerine aşina olunmalıdır.

Bu çalışma, Türk dilinde "can" bileşenine sahip deyimsel birimlerin rolünü ve anlamını daha iyi anlamamıza yardımcı oldu. "Can" bileşenli deyimler üzerine daha fazla araştırma yapılması, özellikle filolojik, açıklayıcı ve çeviri sözlükleri olmak üzere farklı türde sözlüklerin oluşturulmasıdır.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Гальков, І. І. (2014). Класифікація ідіом (штрихи до проблеми). In Филология и культурология: проблематика и перспективы развития. (pp. 12-15).
2. Голянич, М. І., Стефурак, Р. І., Бабій, І. О. (2011). Словник лінгвістичних термінів: лексикологія, фразеологія, лексикографія. Івано-Франківськ: Сімик.
3. Ковалів, Ю. І. (2007). Літературознавча енциклопедія: У двох томах (Т. 1-2). Київ: Академія.
4. Коцура, В.П., Потапенка, О.І., Куйбіди.(Ред.). (2015). Енциклопедичний словник символів культури України (5-е вид). Корсунь-Шевченківський. 245-249
5. Кочерган, М. П. (2003). Загальне мовознавство. Київ: Видавничий центр "Академія".
6. Скрипник, Л. Г. (1973). Фразеологія української мови. Київ: Наук. Думка
7. Ağça, M. (2020). Deyimsel sözcük birlikteliklerinin sınıflandırılması ve bir eşdizimlilik kategorisi: deyimsele eşdizimlilik. Gazi Türkiyat.
8. AKSOY ARIKAN, R. (2021). ÇEVİRİDE KAVRAMSALLAŞTIRMA: ATASÖZLERİ & DEYİM ÖRNEKLERİ. Journal of International Social Research, 14(77).
9. Aksoy, Ö. A. (1988). Atasözleri ve deyimler sözlüğü 2 deyimler sözlüğü. İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
10. Dağpınar, A. (2017). Proverbs and idioms with their Turkish equivalents. İstanbul: Remzi Kitabevi.
11. Kenzhalin, K. (2017). TÜRK DÜNYASINDA DEYİM BİLİMİ ÇALIŞMALARI. Türk Dünyası Dil Ve Edebiyat Dergisi(43), 107-124.
12. Baker, M. (1992). In Other Words. London and New York.
13. Suçin, M. H. (2013). Öteki Dilde Varolmak. İstanbul: Say Yayınları.
14. Tan, N. (2012). Türkiye’de Yayımlanan Belli Başlı Atasözü ve Deyim Sözlüklerindeki Ana Yanlış ve eksiklerle İlgili Bazı Tespitler. TC Kültür ve Turizm Bakanlığı.

15. Вільна енциклопедія. (2015, Грудень 26). Ідіоматика. Отримано з <https://uk.wikipedia.org/wiki/Ідіоматика>
16. Elif, E. (n.d.). Eğitim Bilgi ve Kültür Sitesi | Öğretmen Öğrenci Ders Kaynakları. [Www.dersimiz.com](http://www.dersimiz.com). Retrieved April 13, 2024, from <https://www.dersimiz.com>
17. Erdeviren, S. (n.d.). Deyimler ve Anlamları. Deyimleri.com. Retrieved April 13, 2024, from <https://deyimleri.com/>

ДОДАТОК А

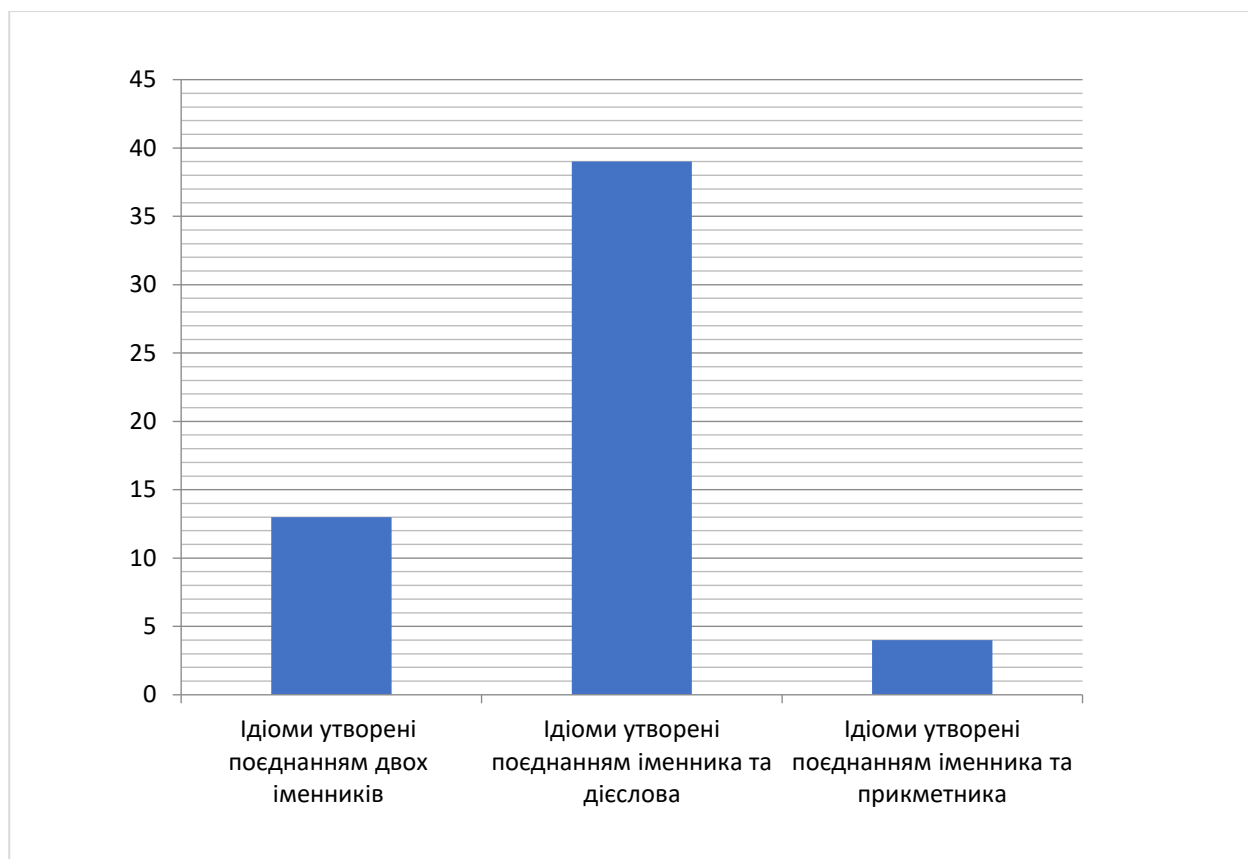
Ağır canlı – Той, хто робить свою роботу дуже повільно, повільний у своїй поведінці.
Babanın sana için – Коли просять когось про послугу, то кажуть "Зроби цю послугу, для того щоб задовольнити душу твого померлого батька"
Can acısı – Сильний біль в будь-якій частині тіла.
Allah canını alsın – “Нехай Аллах забере твоє життя”, цю фразу кажуть у пориві гніву.
Allah'a bir can borcu olmak – Не бути нікому нічим зобов'язаним, окрім життя, яке подарує Аллаху.
Sana işlemek – Дуже сильно повпливати.
Can atmak – Дуже хотіти стати власником чогось, або досягти чогось.
Can sığır – близький, добрий, щирий.
Canı burnuna gelmek – Терпіти муки та складності, коли щось робиш; бути пригніченим.
Canını dişine almak – Намагатись виконати роботу з великими труднощами та небезпеками.
Dokuz canlı olmak – 1. Не померти дуже легко. 2. Бути дуже здоровим, не хворіти на жодну хворобу, бути витривалим.
Canı bayılmak – Втратити свідомість, показати слабкість, безсилля.
Canı tatlı – Той, хто не терпить болю, смутку і біди..
Canına kâr etmek – Дуже сильно вплинути.
Canımı sokakta bulmadım – Не мати наміру терпіти небезпеку чи будь-які інші

труднощі.
Canını şeytana satmak – Займатися поганою справою.
Can borcunu ödemek – Померти.
Cana yakın – Добрий, товариський, той, який дуже тепло ставиться до людей.
Can baş üstüne – Те, що бажається та замислюється буде виконано з великим задоволенням.
Can çekişmek – 1. Знаходитись на межі смерті. 2. Добігати кінця, виснажуватись, закінчуватись.
Can damarı – Найважливіший момент, найважливіший елемент речі; найважливіший інструмент для подальшого існування речі.
Can damarına basmak – Відзначати найважливіший аспект справи; виділяти найчутливіший аспект чогось.
Can dayanmamak – Втратити здатність чинити опір перед обличчям болю, смутку, страждань і бажань; втратити витривалість.
Can düşmanı – Той, хто розмірковує про вбивство, має надмірну ненависть і ворожнечу, не є другом.
Can evi – 1. Область під серцем. 2. Найчутливіше місце, серце.
Can evinden vurmak – Нападати з найвпливовішого, найбільш болісного боку; нанести такий удар, щоб не залишилося шансів на виживання.
Canı çekmek – Щось хотіти, мати бажання, дуже сильно бажати.
Canı çıkmak – 1. Померти 2. Дуже стомитись чи стикнутись з великою кількістю труднощів. 3. Дуже зношуватись. 4. Нанести шкоду.
Can korkusu – Страх смерті.
Canına değmek – 1. Дуже радіти, дуже радіти тому, що зроблено на користь. 2.

Духом радіти.
Canına kıymak – 1. Накласти на себе руки, вбити себе. 2. Вбити без жалю 3. Робити достатньо роботи, щоб виснажити, виснажити себе.
Canına okumak – 1. Завдати великої шкоди комусь, зробити зло. 2. Перетворити хороше на погане, зіпсувати, змарнувати, витратити.
Canına kastetmek – 1. Спроба самогубства. 2. Готувати вбивство когось.
Canı gibi sevmek – Бути пов'язаним дуже сильною любов'ю.
Canına yetmek – Нудьгувати, набридати, стати нездатним протистояти труднощам.
Canından bezmek – Дійти до ситуації, коли ти більше не хочеш того життя, в якому живеш, через пережиті неприємності.
Canını almak – Вбити.
Canını bağışlamak – Утриматися від вбивства людини, яку міг би вбити.
Canının derdine düşmek – При загрозі намагатися врятувати власне життя, а не турбуватися про інших.
Can damarından uyalamak – 1. Виходити з точки зору, яка є найважливішою. 2. Використовувати слабкі місця.
Canını uymak – 1. Завдавати фізичного болю. 2. Заподіяти комусь шкоду або страждання; засмутити або занепокоїти.
Canı tez – Нетерплячий, нетерпимий до очікування, злісний.
Canı uyanmak – 1. Відчувати фізичний біль. 2. Зазнати лиха в роботі, відчути духовний біль.
Can kalmamak – Втратити сили; впасти у виснажений стан.
Can kaugısına düşmek – Покинути все, щоб врятувати своє існування від небезпеки, в яку він потрапив.

Can kulağıyla dinlemek – Слухати з великою увагою.
Canla başla – З задоволенням, з усіх сил, не шкодуючи жодних жертв.
Canlı cenaze – Дуже слабкий, кволий.
Can pazarı – Це небезпечна ситуація, коли кожен турбується про своє життя і намагається врятувати свою.
Canı gelip gelmek – 1. Знепритомніти. 2. Бути схвильованим між надією та відчаєм.
Can sıkıntısı – Тривога і депресія, спричинені нездатністю знайти собі заняття або чимось себе зайняти.
Can vermek – 1. Помирати. 2. Додавати життя, надихати на життя. 3. Бути готовим померти за щось (у значенні дуже сильно хотіти, любити) 4. Оживляти.
Can yoldaşı – Той, хто живе з кимось, щоб позбутись самотності.

ДОДАТОК Б

ДОДАТОК В

